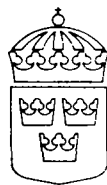

Finansutskottets betänkande

1986/87:19

om betalningar till och från staten

FiU
1986/87:19

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet vissa yrkanden i en motion från allmänna motionstiden 1987 om postverkets ställning vid statliga in- och utbetalningar. Utskottet avstyrker motionen med hänvisning till den försöksverksamhet som pågår vid några myndigheter i syfte att utveckla ett nytt statligt betalningssystem. Utskottet anser att vissa frågor kring betalningssystemets säkerhet och servicenivå måste klaras ut samt att sambandet mellan nuvarande betalningssystem och finansiella effekter för postgirot bör analyseras. Utskottet har erfarit att ett sådant beredningsarbete pågår i regeringskansliet och att regeringen därefter har för avsikt att återkomma till riksdagen, senast under nästa riksmöte.

Företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern reserverar sig gemensamt mot utskottets ställningstagande.

Motionen

1986/87:Fi809 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att postgirots gynnade ställning vid statliga betalningar bör upphävas.
4. att riksdagen begär att regeringen ändrar bestämmelserna om inbetalning och återbetalning av mervärdeskatt och punktskatter så att sådan betalning kan ske via bank.
5. att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om utbetalning av överskjutande skatt i enlighet med vad i motionen anförts.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalning av statliga bidrag och förmåner.
7. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt statens löne- och pensionsverk att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringar till kontohavare i andra banker än PKbanken.
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om snabbare överföring till och från riksbanken av statens betalningar.

Snabba och smidiga betalningsformer är viktiga för allmänheten och näringslivet. Både posten och bankväsendet har under senare tid genomfört förenklingar och förbättringar i sin service. Bankerna erbjuder nu allmänhe-

ten att samla sina tillgodohavanden till ett enda räntebärande konto, till vilket kan knytas olika tjänster för betalningsförmedling såsom privatgiro eller sparbanksgiro för privatpersoner samt kort för automatiska uttag.

Denna strävan efter rationella betalningsformer hämmas emellertid av att statens betalningsrutiner på många områden fortfarande är otidsenliga. En del förbättringar har visserligen skett de senaste åren. Sålunda kan numera inbetalning av inkomst- och förmögenhetsskatt samt arbetsgivaravgift ske via antingen bank eller post på likvärdiga villkor, och riksförsäkringsverkets utbetalningar av barnbidrag, pensioner m.m. behöver inte längre gå omvägen via posten. Men på andra områden tillämpas fortfarande krångliga och föråldrade betalningsformer, vilket kan härledas till den statliga bestämmelsen från år 1925 att prioritera postgirot vid betalningsförmedlingen.

På samma sätt som vid inbetalning av inkomstskatt, förmögenhetsskatt och arbetsgivaravgifter borde moms och punktskatter kunna betalas via bank lika väl som via posten. För många företag och privatpersoner skulle detta medföra en väsentlig förenkling.

Vidare bör det vara möjligt för den skattskyldige att i samband med självdeklarationen ange ett postgiro/bankkontonummer så att eventuellt förekommande överskjutande skatt kan utbetalas direkt till detta. Denna metod – som tillämpas i Finland med gott resultat – sparar tid, är betydligt säkrare och torde dessutom få en viss sparstimulerande effekt.

Betydande räntevinster skulle kunna uppnås, om postverket och bankerna ålades att inleverera inkommande likvider direkt till statsverkets/myndighetens checkräkning i riksbanken. Utbetalningar skulle på motsvarande sätt kunna ske genom att erforderligt belopp dras direkt på myndighetens konto i riksbanken utbetalningsdagen. Med detta system skulle staten spara avsevärda belopp, samtidigt som myndigheter, företag och enskilda – i enlighet med vad som tidigare föreslagits i denna motion – ges möjlighet att fritt välja post- eller bankgiro för sina betalningar.

Enligt motionärernas mening bör betalningssystemet fungera så praktiskt som möjligt. Förutsättningen härför är fri konkurrens mellan olika institut och betalningsformer. Staten får då inte ge postgirot en gynnad ställning när likvärdiga eller bättre betalningsrutiner finns att tillgå på annat håll.

Utskottet

Det är angeläget att staten medverkar till att skapa rationella och bekväma betalningsrutiner för såväl medborgare och företag som myndigheter. De olägenheter som motionärerna påtalar vad gäller inbetalningar av moms och punktskatter torde vara av mindre praktisk betydelse. Bankgirokunder kan genom utnyttjande av s.k. skattegiro se till att belastning av det egna kontot sker först på förfallodagen. Någon ränteförlust av det slag som nämns i motionen uppkommer därvid inte. Även vid direktinbetalning i bank torde för flertalet banker servicerutinerna numera vara så väl utvecklade att det i praktiken inte är någon skillnad mellan betalning via bank eller post. Utskottet ser därför inte några skäl för riksdagen att ta några initiativ i frågan.

Vad gäller frågan om utbetalning av överskjutande skatt direkt till konto i

bank vill utskottet erinra om att detta förslag diskuterades i utredningsbetänkandet Rationellare girohantering (SOU 1979:35). Riksskatteverket anförde i anslutning härtill vissa betänkligheter, och några förslag till ändringar har inte genomförts. Det får därför ankomma på regeringen att pröva när och om de tekniska förutsättningarna föreligger för att ändra utbetalningsrutinerna av överskjutande skatt och i vilken utsträckning de erfarenheter från Finland som motionärerna åberopar kan tillämpas också i det svenska systemet.

Beträffande *postgirots* speciella ställning vad gäller de statliga betalningarna vill utskottet liksom tidigare anför följande. Det statliga redovisningssystemet, system S, har utvecklats av riksrevisionsverket (RRV) och omfattar samtliga statliga myndigheter utom affärsverken. Betalningsrutinerna i systemet har utvecklats i samarbete med postgirot. De har som främsta syfte att utgöra direktunderlag för löpande bokföring och avstämning av in- och utbetalningar i statsförvaltningen. Normalt medför en utgiftsbokföring i system S automatiskt en utbetalning från postgirot. Utbetalningarna överensstämmer därmed automatiskt med myndigheternas bokföring i system S. Integrationen av det statliga betalningssystemet med postgirot har i hög grad underlättat intern kontroll och säkerhet för betalningarna samt revision.

Det kan emellertid konstateras att myndigheternas kassahållning behöver förbättras. Det finns för närvarande inte några direkta administrativa eller tekniska begränsningar för myndigheterna att dra medel på statsverkets checkräkning i riksbanken. Som anføres i budgetpropositionen för 1987 försvårar detta statens likviditetsplanering, och det kan leda till ränteförluster för statsverket. För närvarande utreds möjligheterna att genom administrativa regleringar begränsa möjligheterna att överutnyttja checkräkningen. På sikt bör eventuellt automatiska kontroller byggas in i det statliga betalningssystemet. Enligt budgetpropositionen förutsätter detta och vissa andra åtgärder för en bättre kassahållning att ett nytt betalningssystem utvecklas. Det nuvarande betalningssystemet är otillfredsställande på flera punkter, bl.a. eftersom transaktionerna inte automatiskt kan hänföras till resp. myndighet. En försöksverksamhet med ett nytt betalningssystem som medger att myndighetsvisa "kassor" kan byggas upp i postgirosystemet bedrivs nu av RRV i samarbete med postgirot. Det är enligt vad som framförs i budgetpropositionen viktigt att arbetet med att utveckla betalningssystemet fortsätter.

Ett nytt betalningssystem kan lägga grunden för automatisk uppföljning av myndigheternas utnyttjande av statsverkets checkräkning, ett nytt system för beräkning av ränta på utnyttjandet av rörliga krediter samt, på sikt, en möjlighet att införa en generell räntefaktor i betalningssystemet. Särskilt det senare skulle ge myndigheterna incitament till god kassahållning genom att de skulle kunna få del av räntevinster t.ex. till följd av förbättrade betalningsplaner för anslagsmedel.

Det är som utskottet ser det värdefullt att olika möjligheter att förbättra den statliga kassahållningen tas till vara. Vid utveckling av ett nytt betalningssystem bör också de olika myndigheternas betalningsstruktur gentemot allmänheten beaktas, och därvid bör självfallet en så rationell hantering som möjligt eftersträvas för såväl allmänheten som myndigheterna.

Möjligheter bör finnas i ett sådant system att välja mellan olika betalningsformer. Utskottet ser inte skäl att nu, innan den nu pågående försöksverksamheten utvärderats och analyserats, förorda en bestämd lösning.

Som utskottet anfört tidigare bör i detta sammanhang också bedömas i vilken utsträckning ändrade statliga betalningsrutiner skulle påverka postverkets totala system för postservice och betalningsförmedling. En väsentlig del av postverkets rörelseintäkter kommer från betalningsförmedlingen. Enligt postverket är den stora omfattningen av verkets betalningsförmedling en förutsättning för att kunna upprätthålla nuvarande servicenivå. Utskottet anser således att frågorna om ändring av bestämmelserna om vissa statliga in- och utbetalningar måste ses i ett sammanhang. Om vissa lönsamma delar av betalningssystemet skulle tas om hand av banksystemet förändras självfallet förutsättningarna för postverkets övriga verksamhet. Utskottet vill därför inte förorda några förändringar i det statliga betalningssystemet utan att konsekvenserna närmare analyserats. Bl.a. måste frågor kring betalningssystemets säkerhet och servicenivå klaras ut samt sambandet mellan nuvarande betalningssystem och finansiella effekter för postgirot. Utskottet har erfart att ett sådant beredningsarbete pågår i regeringskansliet och att regeringen därefter har för avsikt att återkomma till riksdagen, senast under nästa riksmöte. Riksdagen och utskottet kommer således att senare få ta ställning till dessa frågor. Utskottet avslår därför motion Fi809 i dessa delar i avvaktan på regeringens förslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fi809 yrkandena 1 och 4–8.

Stockholm den 23 april 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Christer Nilsson (s), Rune Rydén (m), Lisbet Calner (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Kjell A. Mattsson (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Arne Kjörnsberg (s), Marianne Carlström (s), Rolf Kenneryd (c) och Lennart Alsén (fp).

Reservation

Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Kjell A. Mattsson (c), Rolf Kenneryd (c) och Lennart Alsén (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Det är" och på s. 4 slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att staten måste medverka till att skapa rationella, billiga

och bekväma betalningsrutiner i samhället. En väsentlig förutsättning härför är att fri konkurrens skapas mellan olika institutioner och betalningsformer. Det är därför nödvändigt att såväl formella som praktiska hinder för en sådan konkurrens snarast möjligt undanröjs. Genom att staten för sina betalningar endast anlitar postgirot saknas en av förutsättningarna för att låta olika betalningsrutiner konkurrera på lika villkor med varandra. Enligt utskottets mening borde denna typ av banktjänster upphandlas på samma villkor som övriga tjänster och varor i statsförvaltningen, dvs. i enlighet med upphandlingsfördordningens krav på affärsmässighet. Genom ett sådant förfarande skulle olika betalningsförmedlare kunna jämföras i konkurrenshänseende.

Utskottet anser vidare att i begreppet rationell betalningsförmedling måste inbegripas att rutinerna utformas på ett för enskilda personer och företag smidigt sätt. Därvid bör beaktas möjligheterna för betalningsmottagare eller inbetalare att fritt kunna välja betalningsform. Eftersom huvuddelen av de anställda, över 80 %, erhåller lön via kontoinsättning i bank och praktiskt taget hela den vuxna befolkningen i vårt land har bankkonton från vilka betalningar kan utföras smidigt och enkelt framstår det som närmast självklart att också betalningar till staten borde kunna få göras från dessa konton. Om denna möjlighet öppnades skulle det underlätta för många företag. Onödiga inbetalningar till postgirot med ränteförluster som följd skulle kunna undvikas. Medlen skulle inte behöva flyttas flera gånger mellan olika konton.

Förslaget om att göra det möjligt för staten att utbetala överskjutande skatt samt statliga bidrag och förmåner direkt till konto i bank eller postgiro ligger väl i linje med vad utskottet anfört om att skapa en för allmänheten smidig betalningsförmedling och ge utrymme för frihet att välja betalningsform. Genom ett sådant förfarande minskas mottagarnas hantering av medlen påtagligt. Mottagarna slipper att lösa in utbetalningsavin i post eller bank och därmed att göra ränteförluster. Sedan några år tillbaka gäller att t. ex. barnbidrag och studiemedel kan sättas in direkt på konto i bank om mottagaren begär det. Detta bör enligt utskottet vara möjligt med alla statliga bidrag. Regeringen bör ges i uppdrag att utarbeta förslag härom.

När det gäller utbetalningen av löner och pensioner finns det, som anförs i motion Fi809, besparingsmöjligheter för statsverket genom att låta olika betalningsförmedlare konkurrera om betalningsuppdraget. Regeringen bör uppdraga åt statens löne- och pensionsverk att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringen till kontohavare i andra banker än PKbanken.

Enligt utskottets mening är det angeläget att alla möjligheter att minska statens upplåningsbehov och därmed minska räntekostnaderna prövas. Eftersom det tycks finnas tekniska möjligheter att minska postgirots handhavandetid för inbetalningarna och därmed minska statens räntekostnader bör denna möjlighet prövas.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi809 bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fi809 yrkandena 1 och 4–8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

